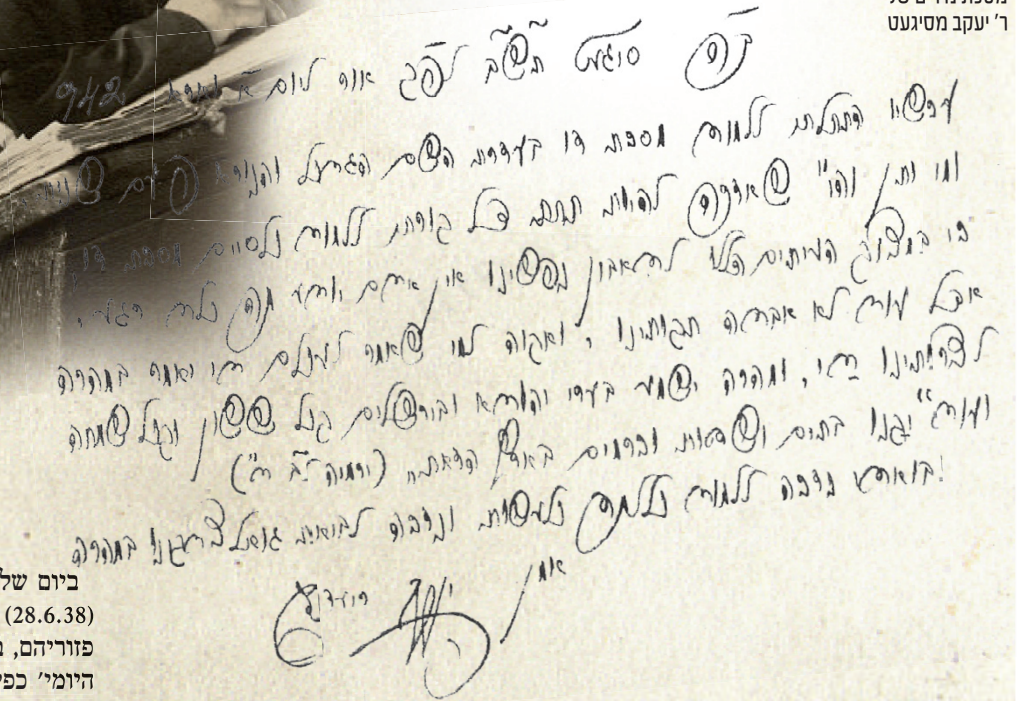

תורה בעל פה

כעלה ני 'דף'

מסכת נדרים של ר' יעקב מסיגעת

דוד אברהם מנדלבוים

ביום שלישי שנכפל בו כי טוב, כ"ט סיון תרח"צ (28.6.38) החלו רבבות אלפי ישראל בכל מקומות פזוריהם, בלימוד המחזור השלישי של לימוד ה'דף היומי' כפי שנתקן ב'כנסיה הגדולה' הראשונה של 'אגודת ישראל', על פי הצעת ויוזמת המהר"ם שפירא מלובלין זצ"ל. הלוחות שנערכו באותם הימים הראו, כי לימוד הש"ס במחזור הנוכחי - השלישי, יסתיים ביום ב', י"ד כסלו תש"ו (19.11.45).

בינתיים אירע האסון הנורא ביותר בתולדות העם היהודי, מבול של דם ואש השתולל בעולם, והכחיד מליוני יהודים צדיקים, קדושים וטהורים, אנשים, נשים וטף, אשר נהרגו בחמת זעם ביום חרון אף ה' ל"ע.

גם בעת הסתר הפנים הנוראי הזה, התגלתה בהתרה עוצמתו של הרעיון המופלא של ה'דף היומי', בתוך אוקיינוס הדם והרעם, במחנות עבודה והשמדה, בגיטאות ובמרתפים חשוכים, הצטופפו יהודים יקרים וקדושים סביב דף גמרא ולמדו את ה'דף היומי', זה היווה בשבילם קרן האור ונקודת אחיזה אחרונה שהחזיקה אותם בשפיות הדעת והנפש.

בעיצומם של חיסולי הגיטאות ככל רחבי פולין התפרסם מכתב שכתב הרה"ק ר' מנחם מענדל מפאביניץ זצ"ל-ה"ה, בנו של בעל ה'שפת אמת' מגור זצ"ל. במכתבו הוא כותב כי ראה בחלום הלילה, את אביו בעל ה'שפת אמת' זצ"ל כשסביבו עומדים אלפי יהודים וכוכים, וה'שפת אמת' זצ"ל אמר להם: "גזירה היא מן השמים, והעצה היחידה היא ללמוד תורה בציבור".

באגרת כותב עוד הרה"ק מפאביניץ, כי התחיל כעצמו ללמד שיעורי תורה ברבים וכן התחיל אחיו הרה"ק ר' משה בצלאל אלטר זצ"ל, וכמוהם צריכים לעשות כל החסידים.

כמה מרגש היה הדבר לשמוע מה שסיפר פליט השואה, הרה"ח ר' וולף קיבל ז"ל מבני ברק, אשר הביא לקבוצת הבחורים הגוראית שהתגלגלה אחרי השואה הנוראה לעיר 'מודנה' שבצפון איטליה, מתנה נפלאה בדמות כמה כרכי גמרות מן התלמוד הבבלי. מנהיג החבורה שם, החסיד המפורסם רבי ליבל קוטנר ז"ל, אשר שיכל בשואה הנוראה את אשתו ושמונת ילדיו הי"ה, נטל ממנו גמרא אחת, קירבה אל לבו בחום ובהתרגשות עצומה. לפתע נתרוממו רגליו בריקוד ספונטני נרגש, הוא החל לשיר נגון של "שמחת תורה", עצם את עיניו ורקד על מקומו בדביקות, הלך לאחוריו ופסע אף לפניו שוב ושוב, וכל זה כשהגמרא מהודקת אל לבו בחזקה.

סיים ר' וולף ז"ל ואמר: "היה זה מחזה נורא הוד שנמשך על פני דקות ארוכות, כולנו בכינו כילדים קטנים, ור' לייבל רוקד ורוקד, ואינו יודע מה קורה סביבו".

'צוואתו' של רבי יעקב מסיגעת

מסמך מרטיט ומופלא במינו, נמסר לנו על ידי הרה"ג ר' יצחק זונדל שטרן מרמת שלמה - ירושלים. ברשותו כרך גמרא, שחולק אחרי השואה ע"י הג'וינט, והתגלגל לידי של חותנו, הגאון הצדיק רבי מרדכי אפל זצ"ל, שהיה תלמיד מובהק להגרי"ז מבריסק זצ"ל ותלמיד לאדמו"ר בית ויז'ניץ זצ"ל.

כרך הגמרא, המכיל את המסכתות נדרים-נזיר סוטה (דפוס וילנא תרנ"ז), היה שייך ליהודי בשם רבי יעקב ב"ר ברוך ריעדנץ הי"ד תושב העיר סיגעת. מהערוותיו על דפי המסכת ניכר כי רבי יעקב היה צורבא מדרבנן שהשקיע מעתותיו ללימוד.

רבי יעקב ביקש לחרוט עלי נייר למזכרת נצח, את מאורעותיו בשנות הזעם הנוראים כשמבחוץ שיכלה חרב, וחללים נפלו ככל רגע. בביטחון גמור רושם רבי יעקב בין דפי המסכת, כי למרות כל הרדיפות

בעיצומו של המחזור השלישי של הלימוד ב'דף היומי' פרצה השואה האיומה שבה הושמדו מיליוני יהודים לומדי תורה • באלבום ה'דף היומי' שעומד להופיע בימים אלה, פרי מחקריו של הסופר והמהדיר הרב דוד אברהם מנדלבוים, נכללות עובדות מרטיטות ותיאורים שקשה לעכלם מתוך הגיטאות והמחנות, על יהודים שגם בימי חושך וצלמוות לא ויתרו על לימוד ה'דף היומי' והקריבו נפשם בעבורו • מה אמר ה'שפת אמת' מגור זצ"ל לבנו הרה"ק ר' מנחם מענדל מפאביניץ הי"ד כשבא אליו בחלום ליל בעת חיסול הגיטאות בפולין?

• מה חרט רבי יעקב ב"ר ברוך ריעדנץ הי"ד מסיגעת על כריכות המסכתות שבהן למד את ה'דף היומי', שלא ידע שיהפכו לצוואתו? • ואיך השיגו המגורשים לסיביר גמרא ללמוד בה את ה'דף היומי' • פרק מרגש במיוחד מתוך האלבום בפרסום ראשון

נמלטנו בכל עת של צרה ומצוקה. בשעות המאוחרות של הערב, לאחר שהקומץ המועט של מנות-המזון לא השביע את רעבוננו, נחפזנו אל מעין הרוחניות. בלאט, באין רואים התגנבנו לשם. אחד אחד נתאספנו, כי גדל הפחד, כי הצוררים הנאצים מן ה'קריפו' ("קרימינאל-פוליצי") יגלו אותנו. ידענו שהם מתנכלים ואורבים לנו.

"לכאורה היה זה קשה להאמין, שהצוררים אשר זממו להכרית את הגטו כולו יתפנו לשמור עלינו, שלא נתפלל ונלא נלמד תורה. אבל כזו הייתה המציאות. אחד מראשי ה'קריפו' בגטו היה סוטר, ("פולקס-דויטשה" גרמני, מתושבי פולין) שגדל בעצמו והתחנך בסביבה יהודית וידע לדבר בלשון אידיש, והוא התמצא בכל המנהגים וההליכות של היהודים. לפני המלחמה היה זה גוי עני, שהתגורר באלכסנדר ליד לודז', וזמן רב אף מילא את התפקיד של 'גוי-השבת' בחצרו של

הרבי מאלכסנדר. משעלה לגדולה והפך ליועץ מיוחד של הנאצים ברדיפות על היהודים, עלה כרשתו ובאכזריותו על המרצחים כולם. הוא, סוטר, היה מתחכם לענות בכל מיני עינויים את היהודים, כדי שיגלו לו את האוצרות שהוטמנו בכל מיני מחבואים. בקיאותו בלשון המדוברת הגיעה כדי כך, שהוא פנה ליהודים באימרה שנונה כזו: - איפה "השליש בקרקע" שלך? בזאת רמז, שהוא יודע, כי היהודים טורחים להטמין משהו משארית כרושם באדמה או במקומות מסתרים, שאין לגלותם בנקל.

"והנה, מפני צורך ערום זה פחדנו מאד. פעם אחת, כמעט שהצלח לגלות את מקום התפילה שלנו. רק ברגע האחרון התחמקנו וברחנו על נפשנו. ולמחרת שוב נתאספנו ללימוד השיעור הקבוע של 'דף היומי', משעה 9 ועד 11 בלילה. רגילים היינו להתאסף במקום זה. בין המשתתפים בשיעור היה ר' זלמן-מאיר, מחסידי חב"ד, והוא עורר את כולנו בשיחות ובסיפורי חסידים, עד כי שכחנו מכל המתרחש מסביבנו.

"למעשה היו עוד מקומות בגטו, שבו המשיכו להגות בתורה. ברחוב מארשינר התקיימה חבורה חשאית של צעירי חסידי גור, אשר התחמקו בכלל מן עבודת-הכפייה וחיו כל הזמן חיי מחתרת. הבחורים הללו הקדישו כל יומם להגות בתורה ובחסידות, והם ודאי ידעו לשמור על הלוח הקבוע של 'דף-היומי'.

"אמנם, עלי להודות, כי עם החיסול הסופי של גטו לודז', בחודש אלול שנת תש"ד, נתפרדה החבורה שלנו ונפסקו ה'שיעורים'. הדרך מן גטו לודז' הובילה ישר אל מחנה-ההרג באושיץ, ושם באושיץ שדרו אותנו מכל וכל, ולא נשאר אצלנו שום זכר לתשמישי קדושה ולספרים קדושים, לאחר ה'סלקציה' באושיץ נשלחתי עם עוד מטען אנשים למחנה-עבודה בהנוכח, הגרמנים גייסו אותנו לעבודת-כפייה בבתי-חרושת ואני הוכנסתי לעבודה בתעשיית הגומי, בבית-החרושת בשם "קונטיננטאל".

"בערב, לאחר יום ארוך של עבודת-פרך, רצינו לעורר את עצמנו ולעסוק בדברים של קדושה. גמרא ואף סידור לא היו בנמצא אצלנו, לכן התחלנו ללמוד שיעור על-פה. כל אחד מן הקבוצה הקטנה שלנו נזכר באיזו משנה, שידע אותה על-פה. כך שיננו לעצמנו ולמדנו יחד מפי הזכרון. משניות בודדות מכל סדרי הש"ס. וזה היה ה'שיעור' הקבוע, היום-יומי שלנו. חזרנו על מספר משניות בצוותא, כדי שלא תשתכח תורה מישראל.

"ברם, תיכף ומיד לאחר תבוסת הנאצים, השתדלנו לחדש את הלימוד השיטתי של ה'דף-היומי'. המחנה שלנו בהנוכח קרוב היה

נפשי עם שאר אחינו בני ישראל, ומחמת צרות וצרות שונים שנגעו בי לא הי' לי פנאי ללמוד, כי טרוד הייתי להציל אותי עם כתב תעודות. והקב"ה ברוב רחמיו הי' לי בעזרי והציל אותי עם כל ב"ב, ומעתה אודה לו בכל לבבי הנשבר. ואקוה בעזרת ד' להשלים מה שחסרתי אם יתן לי כח, והיום סיימתי פעם שניה מסכת זו...

פה סיגעט מש"ק שמות תש"ב לפ"ק 942 - יעקב..."

בסיום מסכת נזיר שוב מוצאים אנו את הרישום על הסיום הראשון בח' אייר תרצ"ג, וסמוך לזה, כותב רבי יעקב את ברכת ההודאה כימי השואה הנוראים. וכך כתב:

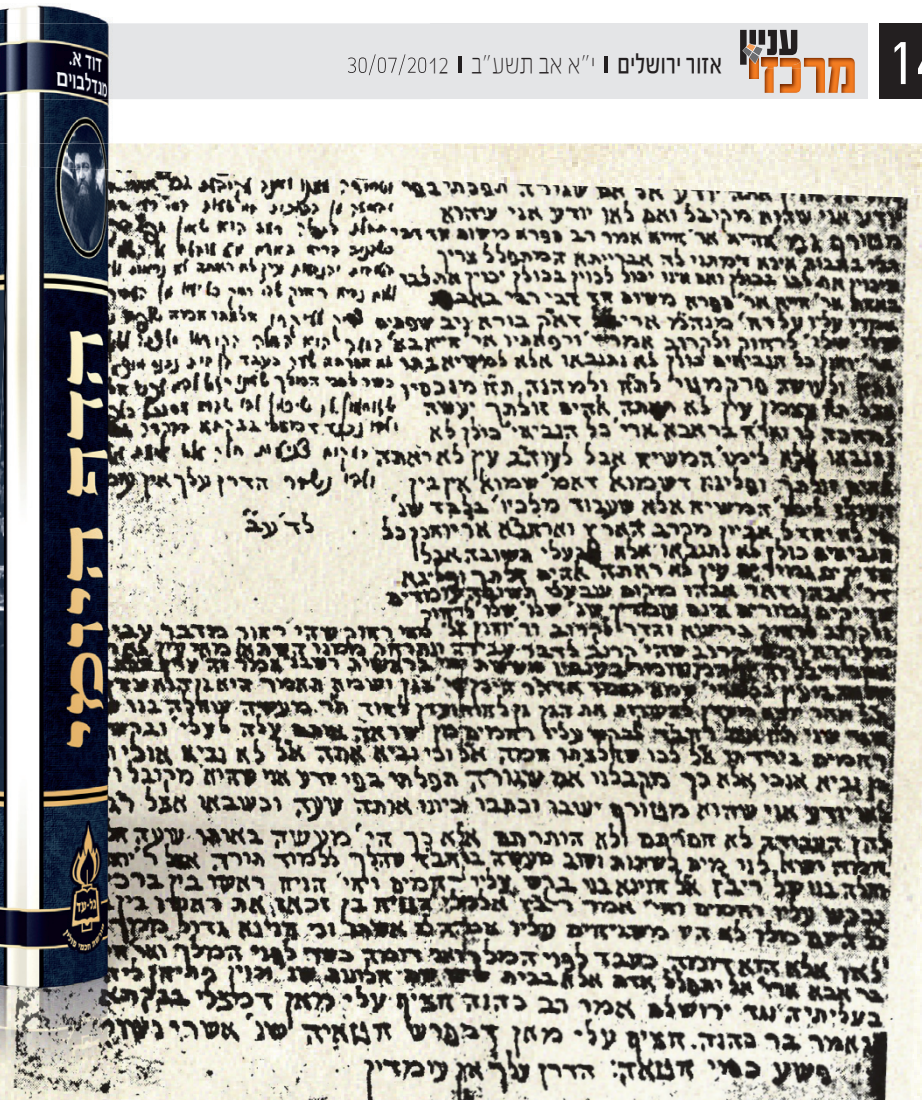
"כ"ה אודה לד' בכפליים על שזכיתי היום פעם שנית לסיים מסכת נזיר, אבל אבקש סליחה מרבון העולמים למחול לי על מה שלא למדתי מסכת זו בעיון כמו שאר המסכתות, כי לדאבון נפשי במצוק העיתים הללו כשישראל נרמסים תחת הרשעים בעפר האדמה, לא היה ביכולתי לצמצם את החושים. יעזור לנו השי"ת במהרה בישועה כללית ונוכה ללמוד וללמד ולעשות. פה סיגעט היום יום ל"ג בעומר בשנת תש"ב לפ"ק 942 הצעיר יעקב."

הלב מתקשה לעכל. בהיותו בין חיים למוות, מבקש הוא מרבון העולמים, שימחול לו על שלא צלח בידו ללמוד מסכת זו ב'עיון' כהרגלו בשאר המסכתות...

במסכתות השונות ראינו כי רבי יעקב רשם ברטט עלי נייר את רשמיו בהודאתו ליושב במרומים עם הגיעו לסיום המסכת, אך בסיום מסכת סוטה, כבר לא רשם רבי יעקב דבר... אין אנו יודעים שום פרטים על סופו של רבי יעקב שעלה ונתעלה כשאר קדושי עליון ונהרג על קדושת ה', אך אין לנו ספק, שאותיות 'דף היומי' אותו למד באותם שנים נוראות וקשות, ובהם התחזק, ליוו אותו למרומים.

איפה "השליש בקרקע"?

"גם אצלנו בגטו לודז', למדנו את ה'דף היומי', אפילו כשהיינו רעבים ללחם ורצוצים בגוף ונפש" - סיפר אחד משיירי לודז' החסידית, ר' מנחם גוטיינר ז"ל בני ברק בעיתון 'בית יעקב' - "וכי מה החידוש בכך? הלוא דף הגמרא, שנלמד בכל ערב בחשאי ובמסתרים, המציא לנו מזון רוחני ונפשי, וזה היה מקור החיות שלנו. ברחוב בו'ז'ינר מספר 7, באחד הבתים הצפופים של הגטו סודר בית-חסידי סודי, בתוך דירתו הפרטית של ר' יחיאל, מחסידי גור. זה היה המקלט שלנו. לשם

צילום דף גמרא שנכתב בשנות השואה ע"י רבי מנדל קריינדלער מקראקא

"בהיותו בגיא צלמות חורט רבי יעקב מסיגעט על הגמרא שבה למד את הדברים הבאים: "אודה לד' בכפליים על שזכיתי היום פעם שנית לסיים מסכת זו, אבל אבקש סליחה מרבון העולמים למחול לי על מה שלא למדתי מסכת זו בעיון כמו שאר המסכתות, כי לדאבון נפשי במצוק העיתים הללו כשישראל נרמסים תחת הרשעים בעפר האדמה, לא היה ביכולתי לצמצם את החושים. יעזור לנו השי"ת במהרה בישועה כללית ונוכה ללמוד וללמד ולעשות. פה סיגעט היום יום ל"ג בעומר בשנת תש"ב לפ"ק 942 הצעיר יעקב"

הנוראיות, כולו הודאה ליושב במרומים שהצליח בידו להמשיך וללמוד את ה'דף היומי' במסתרים, ואף לסיים מסכת ועוד מסכת... עד כי לסיים את מסכת סוטה האחרונה שבכרך זה לא עלה בידו וכדורי המוות ככל הנראה הכריעוהו בעודו עוסק במעיון התלמוד.

מעיון בכתובים ניכרת דמותו של יהודי קדוש שנתן דרור לרגשותיו, ופותח בפנינו צוהר מאלף ומרטיט, מהי מסירות נפש ללימוד ה'דף היומי', ועד היכן מגיע עומק רצונו של יהודי לעמוד ולהתמיד בלימוד ה'דף היומי', והכל בכדי ששם שמים יתגדל ויתהדר לנצח.

בתחילת הכרך כותב רבי יעקב את הודאתו ליושב במרומים שזיכהו להתחיל ולסיים מסכת זו בשנת תרצ"ג בעיר סיגעט, אלא שבבואו לרשום את לימודו בפעם השניה במחזור הבא, היה זה בשנת תש"א בעיצומם של ימי התופת והמלחמה, וכה רושם רבי יעקב בעמוד הראשון של מסכת נדרים, אלו הם דבריו המרטיטים:

"מי אנכי שאזכה להודות לד' כי עפר אני בחיי, ורימה ותולעה אחר מיתתי, ובפרט לך דומיה תהילה, אבל לעצור במילים מי אוכל? הפעם אודה לה' בכפליים, כי זה פעם שנית שזכיתי להתחיל בש"ס ללמוד מסכת נדרים, וד' היה לי בעזרי ועשו לי ניסים ונפלאות, ואקוה שגם מכאן ולהבא יהא ד' בעזרי... כי בצרה גדולה אנחנו עכשיו, כצאן לטבח יובל, ובעפר ארץ תחת רגלי כל האומות וכקוצים בעיניהם."

יעקב ב"ר ברוך ריעדנץ סיגעט א' שלח תש"א" בתוך ים הצרות שבו שהה, מצא לו רבי יעקב זמן וכוחות נפש ללמוד את ה'דף היומי' תמידים כסדרם, הוא אחז בדף כקדש הצלה, וזה נתן לו חיזוק בזמני החושך והצלמוות שעבר.

בדף הסיום של מסכת זו - מסכת נדרים, לצד רישומו הראשון כתב:

"א' תרומה תרצ"ג, עזר לי השי"ת וסיימתי מסכת נדרים אודה לא-ל בלב חוקר שזכיתי לזה" - ורושם רבי יעקב את הקורה עמו כעת, עם לימוד המחזור השני, כשהימים הם כבר ימי האימה והזעם...

"ב"ה אבקש מארון כל העולמים שימחול לי בסליחה גמורה על מה שלא למדתי מידי יום ביומו את ה'דף היומי' כמו רגילות שלי, כי חלילה לא במרד ובמעל עשיתי זאת, אלא אנוס הייתי מחמת הרדיפות של הרשעים יש", שהיו רצונם לגלות אותי עם כל ב"ב תלינה בגלותי לדאבון

העוני והעבדות!

נקמת הפליטים

עם סיום הקרבות, כאשר שקט המוות שרר בשדות הקרב הענקיים ברחבי אירופה, כאשר מיליונים-מיליונים החלו נעים ונדים ללא מטרה וללא כיוון, לנסות למצוא מי ממשפחותיהם שאולי שרדו, הוקמו באזור האמריקאי שבגרמניה כמה מחנות פליטים ענקיים, ובהם התרכזו המוני פליטים יהודיים, כשחלק ניכר מהם היו יהודים חרדיים. הדבר הראשון בו החלו לטפל, היה שיקום מינימלי של חיי דת ויהדות בסיסיים.

קשה עד למאוד לתאר את חיי העליבות שחוו היהודים במחנות מעבר אלו. אך אחד הדברים הראשונים שהקדימו לעשות אלו שהגיעו לשם היו

שיעורי 'דף היומי'. הם החלו בהזדקת זריקות של טיפות רוחניות, והבינו כי טיפות אלו, יגרמו שיפור כללי במצבם הרוחני ואף הגשמי. וכך היה. סיומי מסכתות נערכו, למשל, בישיבת 'אור המאיר' שהוקמה על שמו ולזכרו של רבינו מהר"ם שפירא זצ"ל מלובלין בעיר אולם שבגרמניה. הבחורים הפליטים, היו בודדים בעולםם, בלא שום קרוב וגואל לידם, והדבר היחיד שנתן להם עידוד ושמחה היה לימוד הגמרא, וחגיגות הסיום הכניסו מעט אורה ושמחה במצב רוחם השפוף והמדוכא.

כפי שסיפרו שרידי המחנות בתקופה ההיא, הרי ההתחזקות בלימוד ה'דף היומי' באותם הימים, היוותה קרש הצלה אמיתי עבורם וקרן אור שהבליחה וגרלה מיום ליום, עד שבא יום גאולתם ועלו לציון ברינה. בספר המרגש "התחייה העצמות האלו", מתוארים קורותיה של קבוצת ניצולי שואה שהתקבצו אחרי השואה הנוראה בלוד' שבפולין. הניצולים היו שבורים פיזית ונפשית לרסיסים, והם עסקו בכל מיני עניינים שבקדושה, כגון ליקוט עצמות אחיהם והבאתם לקבורה בקברי אחים שהוסיפו הרבה לייאושם וליגונם. באמצע טקס קבורת האחים, ניגש אל תלולית העפר אחד הפליטים - בחור צעיר נלהב לכל דבר שבקדושה - ואמר בקול נרגש:

"אחי ורעי אשר יצאה נשמתכם על קדוש השם, כפי בשורה טובה עבורכם, שוכני עפר, עצמות יכשות ראינו נקמה מתוקה בשטן עצמו: הוקם 'שטיבל' והוא מאכלס בתוכו כארבעים נפש. הביטו משמים וראו - ר' שלמה קאנסקי כבר מלמד 'שפת אמת', ר' אשר ארכוס השיג גמרות ומוסר שעור ב'דף היומי'... הא לכם נקמה העולה על נקמת הגופים. כי לא מלחמת גוף נלחמו בנו, ולא בנקמת גוף תשקוט רוחנו. את רוחנו רצו לכלות, "דעם קאראז" צו נעמען", כשנשוב לעצמנו רוחנית, תהיה הנקמה מושלמת" - סיים. הגאון מפונבין זצ"ל עם פיו המפיק מרגליות, יחד עם החינויות המופלאה שרתחה בקרבנו, מצא ברעיון ה'דף היומי' ובמסגרתו - בחגיגות ה'סיום' של המסכתות שנלמדו בו, מקור נפלא לעורר את לבבות שרידי החרב, וקרוי משפחותיהם השבורים והרצוצים שהחלו אז לזרום לארצה"ק. הוא הפך כל חגיגת ה"סיום", לחגיגת "נצחון" על הרשעים הארורים ימ"ש, ועמל באופן שלא יתואר להחריר ללבבותם ולראשם של השומעים את המסר המופלא, כי ע"י לימוד התורה"ק נוכל לנצח את כל הקמים עלינו, כי "נצח ישראל לא ישקר". הוא גרם להמונים להאמין, כי על ידי לימוד דף הגמרא, מבצעים "פעולת נקמה" כנאצים הארורים ימ"ש, ורעיון זה סחף אחריו אז אלפים. ■

musaf.inyanim@gmail.com

ר' מנחם מנדל אלטר זצ"ל הי"ד מפאביניץ

עדות: "תיכף ומיד לאחר תבוסת הנאצים, השתדלנו לחדש את הלימוד השיטתי של הדף-היומי. המחנה שלנו בהנובר קרוב היה לברגן-בלזן. נסעו האנשים לברגן-בלזן ומשם הביאו גמרות. ומנין לקחו גמרות שם, בברגן-בלזן? פשוט מאד, מתוך מחסני הנאצים, והספריות שלהם, אשר שם נתגלו כמה "קומפלטים" של ש"ס, אשר הם שמרו על-כך כדי להכין את עלילותיהם הנגמרות שמחנו כמוצא שלל רב. בקיצור, בעינינו ראינו בקיום ההבטחה 'כי לא תשכח מפי זרעו'."

הרה"ק ר' משה בצלאל אלטר זצ"ל ליד אחיו בעל ה'אמרי אמת' זצ"ל

זצ"ל. מה אוכל לחדש ולהוסיף שבחים על אודות ה'דף היומי'? אולי רק בזאת, שאתא, איך גולי סיביר, שהוגלו לשם בימי המלחמה הנוראה, הצליחו גם שם להמשיך בלימוד התורה ובשמירה על הלוח של ה'דף היומי'...

"בשנות הזוועה והאימה, נוכחתי בעצמי מה גדולה הייתה תשוקתם של היהודים לשמור על לימוד ה'דף היומי' בכל התנאים, ועל אף הכל. מגולי סיביר אני, יחד עם רבבות מאחינו בני ישראל גורשתי על ידי המשטר הקומוניסטי לסיביר, בשנה הראשונה למלחמה הנאצית, בדרך הארוכה, בתוך רכבות-הגירוש, דאגנו וחרדנו הרבה. ואחת הדאגות שלנו הייתה זו, כי לא הספקנו לקחת אתנו ספרי-קודש. הגירוש בוצע באכזריות ובשפי-קצת, והחיילים הרוסים לא נתנו לנו לקחת מטען גדול לדרך. אני הצלחתי עוד להכניס למטעני גמרא אחת, במהדורה קטנה, אבל הלוא הזמן עוכך, וכיצד אצליח לשמור על הלוח של 'דף היומי'?"

ר' ייבנל קוטנר ז"ל

אלו, שנתגלו באופן מפליא כזה בערכות סיביר, לא נותק השיעור של 'דף-היומי' אף במחנות

לברגן-בלזן. נסעו האנשים לברגן-בלזן ומשם הביאו גמרות. ומנין לקחו גמרות שם, בברגן-בלזן? פשוט מאד, מתוך מחסני הנאצים, והספריות שלהם, אשר שם נתגלו כמה "קומפלטים" של ש"ס, אשר הם שמרו על-כך כדי להכין את עלילותיהם הנגמרות שמחנו כמוצא שלל רב. בקיצור, בעינינו ראינו בקיום ההבטחה 'כי לא תשכח מפי זרעו'."

הדף היומי - קרש הצלה

כותב הרב דוד פרייליך מלונדון, במכתבו שנרפס בקובץ "קול התורה": "לי, יש התקשרות מיוחדת עם 'דף היומי', כי ביחד עם חברים אחדים אנחנו התחלנו והיינו מן הראשונים בזמנו בלימוד מיד אחרי הכניסה הגדולה בווייטן, ומקדמת דנא לקבוע עתים ללימוד 'דף היומי' בבקר השכם שעה לפני זמן התפילה, ובלי גוזמא נוכל לומר, ש'דף היומי' הציל את נפשתינו מידי הנאצים הארורים במינכען ימ"ש, כי לולא השכמנו בבקר השכם והלכנו לבית המדרש של ה'דף היומי' ושם ראינו והנה הבית כנסת בוער באש וברחנו לנפשנו, לולא זאת, היו תופסים אותנו הנאצים והיו מובילים אותנו, כמו שהובילו את שאר באי ביהכ"נ לקאנצענטרעשין קאמפ Dachau ומשם לא בא איש חזרה בחיים חיותו, אבל אנחנו, לומדי 'דף היומי', בחסדי ד' נצלנו."

בחירוף נפש בגטו ווילנא

כותב הר' יוסף פוקסמן ז"ל (מברנוביץ - ניו יורק) בספר רבי מאיר שפירא: "באוקטובר 1942 נתפרסמה ברחובות וילנה פקודה רשמית, בשלושת השפות: פולנית, ליטאית וגרמנית, חתומה על ידי הקומיסר הנאצי וולף, בה נאמר, כי לשם מניעת מגיפות ומחלות מדבקות, יש לסגור לחלוטין את בתי-התפלה של כל הדתות. "אחרי הימים הנוראים, הורבקה על לוחות-הפרסום בעיר מודעה נוספת, בה נמסר על פקודה לסגירת כל בתי-הכנסת, הקלויזים ובתי-המדרש בעיר. ואכן, עוד באותו יום ננעלו כל בתי הכנסת בגטו ונחתמו בחותמת שעות משטרתית. על ידי טוראי 'המשטרה היהודית'."

"אולם בוילנה הייתה קיימת קבוצת לומדי ה'דף היומי' בקביעות, אשר מיאנו לוותר על לימוד הגמרא בצוותא. היה זה באחד מימי השבוע שקורין בה פרשת לך-לך, ז' ימים לחודש חשוון, ביום בו חל יום ההילולא התשיעי לגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, מחוללה ופטרונה של 'ישיבת חכמי לובלין'. ה'דף יומי'ניקים" כפי שקראו להם, סירבו בשום אופן לוותר על לימוד ה'דף' בציבור ביום זה.

"ואכן, נלמד ה'דף היומי' גם הפעם ב"איגכעס קלויז", ואחרי תפלת מנחה אמרו 'קדיש' לעילוי נשמתו של הגאון מלובלין זצ"ל. אך לפתע-פתאום התפרצה פנימה קבוצת 'שוטרים יהודיים' ובאלות גומי שבידיהם החלו להרביץ באנשים שלמדו גמרא ולפזר את הקהל מן המקום, היהודים נמלטו ברובם על נפשם, רק 15 אנשים מקרב חסידי סלונים התעקשו להמשיך בלימוד וסירבו לצאת מן הקלויז. אולם השוטרים שהפליאו את מכותיהם גברו עליהם, וכשהם מוכים ופצועים עד זוב דם, בגדיהם קרועים לגזרים, הושלכו היהודים מן הקלויז החוצה ושער הקלויז ננעל והוחתם שוב בידי המשטרה היהודית."

גמרות בערכות סיביר

בספר רבי מאיר שפירא פירסם הרה"ג ר' יעקב שלמה פרידמן זצ"ל, רב בית המדרש 'זכר חיים' בפתח תקווה סיפור מדהים: "מיוצאי סאנוק אני, וזכיתי להיות מבאי ביתו של רבי מאיר שפירא